

พิธีกรรมการสู่ขวัญของชาวอีสานใต้ : สุนาญลักษณ์เรียมมองกัวลจงได

The Su Khwan Ritual Of Southern Ian: Towards The Theatrical

Characteristics Of The Ruam Mongkon Jong Dai Dance

เอกสิทธิ์ ศรีสุวรรณ

Ekkasit Srisuwan

อาจารย์พิเศษ หลักสูตรนาฏศิลป์ไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Special Lecturer, Thai Dance Program Faculty of Humanities and Social Sciences

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Ekkbpi.2020@gmail.com

Received: July 3, 2024

Revised: September 19, 2024

Accepted: August 4, 2025

บทคัดย่อ

เนื้อหาในสาระบทความวิชาการฉบับนี้ ผู้เขียนต้องการนำเสนอถึงพิธีกรรมการสู่ขวัญ เป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวอีสานใต้ที่มีมายาวนาน สะท้อนความเชื่อ ความศรัทธา และค่านิยมของชาวอีสานใต้ บทความนี้มุ่งศึกษาพิธีกรรมการสู่ขวัญอีสานใต้ในมิติของนาฏลักษณ์ โดยเฉพาะการแสดงเรียมมองกัวลจงได ซึ่งเป็นการฟ้อนรำประกอบพิธีกรรม บทความวิชาการ รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เนื้อหาพิธีกรรมสู่ขวัญอีสานใต้ และองค์ประกอบทางนาฏศิลป์เรียมมองกัวลจงได

ผลการศึกษาพบว่า พิธีกรรมการสู่ขวัญและการแสดงเรียมมองกัวลจงได มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง พิธีกรรมการสู่ขวัญเป็นเสมือนเนื้อหาสาระ แก่นแท้ และปรัชญาที่หล่อหลอมการแสดงเรียมมองกัวลจงได ซึ่งสะท้อนผ่านท่ารำ เนื้อเพลง เครื่องแต่งกาย และองค์ประกอบอื่น ๆ ของการแสดงพิธีกรรมการสู่ขวัญอีสานใต้และการแสดงเรียมมองกัวลจงได จึงเป็นตัวอย่างอันดีของนาฏลักษณ์อีสานใต้ ที่แสดงออกถึงความงดงามทางวัฒนธรรมภูมิปัญญา และความเชื่อของชาวอีสานใต้

คำสำคัญ: พิธีกรรมการสู่ขวัญอีสานใต้ เรียมมองกัวลจงได นาฏลักษณ์

Abstract

The content of this academic article aims to present the su khwan (soul-calling) ritual, a long-standing traditional ceremony of the Southern Isan people that reflects their beliefs, faith, and cultural values. This article focuses on the study of the Southern Isan su khwan ritual through the dimension of dance identity (natyalak), with particular emphasis on the performance of Ruem Mong Ko Won Chong Dai, a ritual dance performed as part of the ceremony. The study involves the collection of data and content analysis of the Southern Isan su khwan ritual and the dance elements of Ruem Mong Ko Won Chong Dai.

The findings reveal a profound relationship between the su khwan ritual and the Ruem Mong Ko Won Chong Dai performance. The su khwan ritual serves as the core content, essence, and philosophical foundation that shapes the Ruem Mong Ko Won Chong Dai dance. This relationship is reflected through dance movements, song lyrics, costumes, and other performance elements. Consequently, the Southern Isan su khwan ritual and the Ruem Mong Ko Won Chong Dai performance exemplify Southern Isan dance identity, expressing the cultural beauty, local wisdom, and belief systems of the Southern Isan people.

Keywords: Su Khwan Ritual Of Southern Isan, Ruam Mongkon Jong Dai Dance, The Essence Of Classical Dance

บทนำ

มนุษย์เราท่านทั้งหลายที่เกิดมา ไม่ว่าจะเป็นชนชาติใดภาษาใด นับแต่ปฏิสนธิจากครรภ์มารดาเป็นต้นไปจนอวสานย่อมมีกิจตามลัทธิประเพณีที่จะกระทำการเป็นตอน ๆ ตามลำดับกาล ฦ ที่นี้จักกล่าวเฉพาะพิธีกรรมการมงคลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อยู่ในข่ายของเรื่องเท่าที่ความรู้ความเห็นของข้าพเจ้าจะพึงมี และกล่าวตามลัทธิประเพณีของชนชาวไทยเราท่านนั้น แต่ชนบทรรมนิยมและพิธีการมงคลนั้นมีอยู่มากหลาย สุดที่จะนำมาพรรณนาให้ทั่วถึงได้ (ธีรา นันโท, 2544)

"ขวัญ" ตามที่เข้าใจกันมีความหมายเป็น 2 อย่าง คือหมายถึง คนที่ขึ้นเวียนกันเป็นกันหอย โดยมากมีที่ศีรษะ แต่อาจมีตามร่างกายส่วนอื่นก็ได้ และอีกอย่างหนึ่งเป็นนามธรรมอันหนึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน คล้ายกำลังของจิต นิยมกันว่ามียอยู่ในตัวหรือประจำชีวิตของมนุษย์และสัตว์ ตลอดสิ่งของบางอย่าง ตั้งแต่เกิดหรือสร้างขึ้นมาและเชื่อกันว่า ถ้าขวัญอยู่กับเนื้อกับตัวก็เป็นสิริมงคล เป็นสุขสบาย ทำให้จิตใจมั่นคงตลอดรอดภัย ถ้าหากตกใจหรือขวัญเสีย ขวัญก็มักออกจากร่างหรือออกจากสิ่งนั้นไปอาจทำให้คนสัตว์ หรือ สิ่งของนั้นได้รับผลร้ายหรืออันตราย นอกจากคน ที่นิยมนว่ามีขวัญและทำการสู่ขวัญ ได้แก่ สัตว์ใหญ่ ซึ่งคนใช้เป็นพาหนะและใช้งานต่าง ๆ เช่น ควาย วัว ช้าง ม้า เป็นต้น เพราะคนถือว่าสัตว์เหล่านี้มีบุญคุณ บางโอกาสจึงทำพิธีสู่ขวัญ ให้ด้วยนอกจากนี้สิ่งที่มีความสำคัญที่ใช้เป็นประโยชน์สำคัญ ว่ามีขวัญและสู่ขวัญให้สิ่งนั้นด้วย เช่น เรือน ล้อเกวียน รถยนต์ ปืน เป็นต้น การสู่ขวัญเป็นพิธีเรียกขวัญตามความหมายอย่างหลังนี้ นอกนี้คำว่า "ขวัญ" ยังใช้เป็นคำเรียกสิ่งอันเป็นที่รักหรือที่ติดอกด้วยเช่น ขวัญใจ ขวัญตา เมียขวัญ จอมขวัญ ขวัญเมือง ฯลฯ (สาร สาระทัศนันทน์, 2540)

พิธีกรรม คือการกระทำที่คนเราสมมติขึ้นเป็นขั้นตอน มีระเบียบพิธี เพื่อให้เป็นสื่อหรือหนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ทำให้เกิดความสบายใจและมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไป พิธีกรรมเป็นสื่อสัญลักษณ์แสดงถึงความเป็นจริง เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความรู้สึกของผู้กระทำว่ามีความเคารพนับถือ นอบน้อม ยำเกรงต่อสิ่งหรือบุคคลนั้นการกระทำสัญลักษณ์เป็นการกระทำที่ประหยัด คนที่คุ้นเคยและเข้าใจสัญลักษณ์นั้นเมื่อได้รู้ ได้เห็น ได้ยิน ได้ฟังก็เข้าใจทันที พิธีกรรมจึงเป็นเครื่องหมายของกลุ่มชนหนึ่ง ๆ ซึ่งมีสัญลักษณ์ร่วมกัน การใช้สัญลักษณ์ร่วมกันนับว่ามีประสิทธิภาพสูง เป็นการช่วยแผ่ขยายพฤติกรรมทางจิต คือช่วยให้เกิดมโนภาพ ความคิดรวบยอด จินตนาการและเกิดเป้าหมายที่ชัดเจน มั่นคง พิธีกรรมเน้นเรื่องจิตใจเป็นสำคัญ คือจุดมุ่งหมายใหญ่ ทำเพื่อให้เกิดความสบายใจ เกิดกำลังใจ สาเหตุที่ทำให้เพราะเกิด

ความเชื่อในอำนาจสิ่งเหนือธรรมชาติที่ใจเท่านั้นสัมผัสได้ แต่ตา หู จมูก ลิ้น กาย สัมผัสไม่ได้ สิ่งนั้นได้แก่ ผีสิง เทวดา อำนาจจิต เป็นต้น การประกอบพิธีกรรมนั้นมีความหวังว่า สิ่งเหล่านั้นจะทำให้สมหวัง เช่น เวลาป่วยไข้ก็มีความเชื่อว่าเป็นอำนาจของผีสิง เทวดา ก็มีความหวังว่าอำนาจพุทธมนต์ซึ่งเหนือกว่าผี เทวดาจะช่วยให้ออกฤทธิ์จากความกลัวอำนาจเหล่านั้นได้ ทั้งนี้ยังสามารถแยกประเภทของพิธีกรรมเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1) พิธีกรรมตามปฏิทิน (Chronological Ritual) เป็นพิธีกรรมที่คนทุกกลุ่มในสังคมปฏิบัติกันเป็นประจำเมื่อถึงเวลาที่กำหนดที่เคยทำมาในปีก่อน ๆ หมุนเวียนครบรอบใน 1 ปี แต่ละเดือนของปีหนึ่งก็จะมีพิธีที่กำหนดไว้เป็นวัน ๆ ไปและยังมีรายละเอียดลงไปอีกว่า เวลาใดในวันนั้น เช่น เข้า สาย บ่าย เย็น กลางคืน เป็นต้น บางพิธีเป็นพิธีที่ใหญ่โต เช่น ลอยกระทง สงกรานต์ พิธีกรรมนี้นิยมเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เทศกาล” (Festival) ได้แก่ สงกรานต์ แกร่นาขวัญ วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา เข้าพรรษา พิธีสารท ออกพรรษา กลุ้ณ ผ้าป่า ลอยกระทง มาฆบูชา เป็นต้น

2) พิธีกรรมตามวงจรชีวิต (Ritual of the Life Cycle) เมื่อชีวิตของบุคคลแต่ละคนในสังคมจะเปลี่ยนช่วงของสภาพหนึ่งไปเป็นสภาพใหม่ เช่น เปลี่ยนวัย เปลี่ยนสภาพทางสังคม เปลี่ยนอาชีพ และเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ก็จะมีพิธีกรรมเกิดขึ้นตามความเชื่อถือ เช่น หนุ่มสาวโสดจะเปลี่ยนสภาพไปเป็นสามี ภรรยา ก็จะมีพิธีแต่งงาน พิธีกรรมนี้เป็นวงจรชีวิต เริ่มตั้งแต่เกิดจนถึงตาย เป็นอันครบวงจรชีวิตของคน ๆ หนึ่ง จึงเรียกว่า “พิธีกรรมตามวงจร” พิธีกรรมประเภทนี้ ได้แก่ พิธีทำขวัญวัน ขวัญเดือน โคนผม ไฟ พิธีตั้งชื่อเด็ก พิธีโกนจุก พิธีบรรพชา พิธีอุปสมบท พิธีแต่งงาน พิธีทำบุญอายุ พิธีศพ และพิธีทักษิณานุประทาน เป็นต้น

3) พิธีกรรมพิเศษ เป็นพิธีกรรมที่นอกเหนือจากพิธีตามเทศกาลและพิธีกรรมตามวงจรชีวิต เหตุที่แยกออกมากล่าวอีกหมวดหนึ่งต่างหากเพราะเป็นพิธีกรรมที่ปฏิบัติกันไม่มีกำหนดเวลาที่แน่นอนตายตัว เหมือนพิธี 2 ประเภทที่กล่าวข้างต้น มักเรียกกันว่า พิธีกรรมตามโอกาสบ้าง พิธีกรรมรักษาโรคบ้าง พิธีกรรมพิเศษจึงมีขอบเขตกว้างขวางมาก ได้แก่ พิธีทำบุญเลี้ยงพระในโอกาสต่าง ๆ พิธีถวายทาน กุศลพิธี พิธีกรรมรักษาโรคและพิธีกรรมเกี่ยวกับการปลุกสร้าง เป็นต้น (สุเมธ เมธาวิทยานุกูล, 2532)

พิธีกรรมการสู่ขวัญความหมายของพิธีกรรม

"พิธีกรรม คือ วิธีการชนิดหนึ่งที่จะนำไปสู่เป้าหมาย การที่เราจะได้มาซึ่งสิ่งที่เราต้องการ เราจำเป็นต้องมีการกระทำและในแต่ละการกระทำก็ต้องมีวิธี" มนุษย์มักจะเผชิญภัยอันตรายต่าง ๆ ทั้งที่มองเห็นและมองไม่เห็น อาจเป็นภัยที่เกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุหรืออาจจะทราบสาเหตุ เป็นภัยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันหรือคาดหวังว่าจะเกิดในอนาคต ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ต้องคิดหาวิธีการเพื่อหลีกเลี่ยงหรือกำจัดภัยนั้น ๆ ดังนั้น มนุษย์จึงต้องจัดพิธีกรรมขึ้นเพื่อปัดเป่าภัยต่าง ๆ ออกไป เพื่อให้เกิดกำลังใจและความสบายใจแก่ผู้ประกอบพิธี พิธีกรรมการสู่ขวัญก็เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่ผู้กระทำประสงค์ให้บรรลุผลในการสร้างกำลังใจ นั่นคือ การเรียกขวัญเรียกกำลังใจ เพื่อการเตรียมการต่อสู้กับอุปสรรคต่อไป (กิ่งแก้ว อัดถากร, 2523)

พิธีกรรมเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเชื่อของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นความเชื่อแบบดั้งเดิมหรือเป็นความเชื่อทางศาสนาในปัจจุบันความเชื่อกับพิธีกรรมจึงเป็นของคู่กัน มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน ในขณะที่ความเชื่อเป็นที่มามูลเหตุของพิธีกรรม พิธีกรรมก็ทำหน้าที่เป็นภาพสะท้อนของความเชื่อ การที่เราจะรู้ว่าผู้ใดในสังคมหนึ่ง ๆ มีความเชื่อในลักษณะใดก็โดยดูได้จาก

พฤติกรรมหรือการแสดงออกของผู้คนในสังคมนั้น ๆ เป็นสำคัญ นอกจากนี้พิธีกรรมยังเป็นมาตรการหนึ่งในการให้ความหมายใหม่แก่สิ่งต่าง ๆ

พิธีกรรมการสู่ขวัญของชาวอีสานใต้

พิธีมอญแก้วจางได หรือพิธีบายศรีสู่ขวัญ มีความสำคัญและมีบทบาทในด้านความเชื่อของไทย-เขมร ที่มีอิทธิพลมาจากความเชื่อในเรื่องขวัญจะทำให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ผู้ประกอบพิธีและผู้เข้าร่วม โดยพิธีกรรมที่จัดขึ้นนั้นมีหลายโอกาส ได้แก่ การแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ การบวชนาค ที่จะต้องมีองค์ประกอบของพิธีการสู่ขวัญ คือ คน เวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และบทสู่ขวัญ ที่มีสาระสำคัญ ประกอบพิธีมอญแก้วจางได (บายศรีสู่ขวัญ) ทั่วไปในเรื่องบทสวดที่เป็นภาษาเขมร และมีพิธีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ 2 แบบ คือ

1. การเฮาประลิ่ง คำว่า ประลิ่งเป็นภาษาเขมร หมายถึง จิตวิญญาณ ชีวิต สติ รู้สึกรู้สี้ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายของการประกอบพิธีกรรมเหมือนกัน คือ ต้องการให้ขวัญกลับมาอยู่กับตัวเจ้าของขวัญ พิธีเฮาประลิ่ง ก็คือการเรียกขวัญในงานมงคล เช่น งานบวชนาค งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ ซึ่งเป็นการสู่ขวัญแบบพิธีการ โดยสิ่งที่ทำให้พิธีมีความสมบูรณ์ก็คือบทสวด รำเงือบ หรือบทสวดกำราบ สำหรับบทสวดกำราบเล็ก เนื้อหาเป็นการขออำนาจพระรัตนตรัย เพื่อกำราบสิ่งชั่วร้าย ตามด้วยบทเรียกขวัญท้ายคำสวด ส่วนบทสวดกำราบใหญ่จะประกอบด้วยการขออำนาจกำราบสิ่งชั่วร้าย ต่อด้วยบทสวดขออำนาจจากครู (เป็นภาษาเขมรมีความหมายว่า ครู) ได้แก่ พระอิศวร พระพรหม พระนารายณ์ พระพุทธเจ้า พระยม ตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ นอกจากนี้ยังมีพิธีเฮาประลิ่งแบบไม่เป็นพิธีการที่ใช้ในช่วงเวลาการเข้าป่าด้วยความเชื่อที่ว่าเมื่อคนเราออกไปตามป่าเขา ขวัญของคนนั้นก็ไปตามไปด้วย จึงต้องมีการเรียกขวัญกลับคืน เมื่อกลับออกมาจากป่าแล้ว

ภาพที่ 1 พิธีกรรมการบายศรีสู่ขวัญงานมงคล ตามประเพณีของชาวอีสานใต้

2. พิธีชมประลิ่ง (ยั่วประลิ่ง) หมายถึงการขอขวัญ จะกระทำเมื่อมีผู้ไม่สบายที่อาจเกิดขึ้นจากการตกใจมาก ๆ จากอุบัติเหตุ หรือจากการฝันร้าย ซึ่งอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบพิธี มอญแก้วจางไดของไทย-เขมนั้นมี ได้แก่

ข้าวสุก เกิดจากการมีความเชื่อว่าคนเราเกิดมาได้เพราะความสำคัญของขวัญที่ประกอบด้วยธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ

ดอกมะพร้าว เกิดจากการมีความเชื่อว่า ความหอมของดอกมะพร้าวเปรียบเหมือนการทำความดี คนทั่วไปยกย่องเชิดถือ ศรัทธา และหมากพลู ปูน ยา ซึ่งไทย-เขมร เชื่อว่ามีการกินกันมาตั้งแต่โบราณ ดังนั้น เมื่อการเชิญผีบรรพบุรุษ ผีบ้าน ผีเรือน สิ่งศักดิ์สิทธิ์มาเป็นพยานจึงต้องใช้หมาก พลู มาประกอบพิธีด้วย และในขั้นตอนการประกอบพิธีมองกั้วลจองไคจะมีการสวดการผูกข้อมือก่อนจึงสวดอวยพร และผู้ที่มาทำพิธี จะเรียกว่าอาจารย์ ซึ่งต้องเคร่งครัดต่อการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิต เช่น ในช่วงเย็นถึงกลางคืนจะไม่กวาด บ้าน เพราะเชื่อว่าเป็นการนำสิ่งที่ดีออกไป และรับสิ่งที่ไม่ดีเข้ามา และจะไม่ประกอบพิธีผิดเวลาเป็นอันขาด ส่วนค่าคาย หรือค่าครู สำหรับพิธีมองกั้วลจองไค ประกอบด้วย เงิน 12 บาท ดอกไม้ใส่กรวย 5 คู่ ไก่ 1 ตัว ข้าวสาร 1 ชันเล็ก ข้าวต้ม 1 อัน ผ้าขาว 1 ผืน รูป เทียน น้ำหวาน 1 ขวด ทั้งนี้ขั้นตอนการประกอบพิธีมองกั้วลจองไคของไทย-เขมร จะมีรูปแบบและขั้นตอนเฉพาะตัวซึ่งแตกต่างจากท้องถิ่นอื่น ๆ คือ

1. ผู้ถูกเรียกขวัญและเจ้าภาพ เป็นผู้ริเริ่มว่าจะทำการสู่ขวัญ มีหน้าที่ไปหาอาจารย์ผู้ทำพิธี โดยอาจารย์เป็นผู้ถูกขั้ยาม จากนั้นเจ้าภาพจึงจัดเตรียมงาน

2. การเตรียมงาน เจ้าภาพจะบอกญาติหรือแขกให้มาร่วมงานและร่วมจัดเตรียมอาหาร สถานที่ พานบายศรี

3. การจัดพิธี อาจารย์ผู้ทำพิธีจะไม่ประกอบพิธีผิดเวลา ดังนั้นคนที่ จะรับการสู่ขวัญผู้ร่วมพิธี และอุปกรณ์ต่าง ๆ ต้องเตรียมพร้อมก่อนพิธีเริ่ม ไม่เช่นนั้นการประกอบพิธีจะไม่เป็นผลสำเร็จ โดยมีขั้นตอน ดังนี้ การไหว้ครู เป็นการบูชาพระคุณของครูอาจารย์และกล่าวคำไหว้พระเพื่อบูชาพระรัตนตรัย การสวดบท กัมราบ เป็นการเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาเป็นสักขีพยาน และสมมติผู้ทำพิธีเป็นเทพ คือ พระอิศวรเพื่อปราบสิ่งไม่ เป็นมงคลจากผู้ที่ถูกเรียกขวัญ บทสวดอวยพรผูกข้อมือ เป็นการเชิญญาติพี่น้องที่มาเป็นสักขีพยานได้ร่วมผูก แขนเรียกขวัญแก่เจ้าของขวัญบทสวดอวยพร เป็นการอวยพรให้แก่ผู้รับการสู่ขวัญในแต่ละโอกาส เช่น การบวชนาค การแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ โดยมีเนื้อหาการสอนเรื่อง การปฏิบัติตนที่แตกต่างกันไป การร่วม รับประทานอาหาร เป็นขั้นตอนสุดท้ายในการประกอบพิธี โดยเจ้าภาพนำข้าวปลาอาหารมาเลี้ยงขอบคุณผู้ มาร่วมงาน (ประไพ เจริญบุญ, 2540)

ภาพที่ 2 พิธีกรรมการบายศรีสู่ขวัญเรียกขวัญคนป่วยของชาวอีสานใต้

การพ้อนรำอีสานใต้ มีลักษณะการกำเนิดคล้ายกับการพ้อนรำในท้องถิ่นต่าง ๆ มีที่มาจากสาเหตุต่าง ๆ โดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเร้นลับเหนือธรรมชาติ มนุษย์แต่เดิมมีความเชื่อในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วิญญาณบรรพบุรุษเทวดา การจัดพิธีบวงสรวงเพื่อขอขมาหรือทำให้สิ่งเหนือธรรมชาติพอใจ โดยจัดเครื่องเซ่นสังเวย มีการขับร้องพ้อนรำถวายเพื่อเป็นการบวงสรวง ดนตรีและการเล่นพื้นบ้านที่เกิดขึ้นจากความเชื่อ การพ้อนรำในยุคแรก ๆ กำเนิดจากจังหวัดสุรินทร์ที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากความเชื่อทางศาสนาของชาวบ้านและการเฉลิมฉลองในงานเทศกาล ชีวิตของคนไทยผูกพันกับสถาบันศาสนาามากที่สุด เพราะต้องเกี่ยวข้องตั้งแต่เกิดจนตาย ระบบความเชื่อจากศาสนาพุทธ พราหมณ์ และความเชื่อดั้งเดิมที่ผสมผสานกลมกลืนกันได้เข้ามามีส่วนกำหนดค่านิยมประเพณี ตลอดจนพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวสุรินทร์ และชาวอีสานใต้ได้มีการร่วมสังสรรค์ทางวัฒนธรรมทำให้เกิดการพ้อนรำขึ้น ซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ คือ การพ้อนรำในประเพณี พิธีกรรม และการพ้อนรำในงานนักขัตฤกษ์ การพ้อนรำในประเพณีพิธีกรรม ประกอบด้วย เรือมมะมัวต เรือมมองกัวลจองโต และเรือมตรุษการพ้อนรำในงานนักขัตฤกษ์ ประกอบด้วย เรือมอันเร เรือมอายัย เรือมกันตรึม เป็นต้น (เครือจิต ศรีบุญนาถ, 2534)

การละเล่นเรือมมองกัวลจองโต

เรือมมองกัวลจองโต เป็นการแสดงในพิธีกรรมอันหนึ่งของชาวสุรินทร์ ซึ่งมีมาแต่โบราณกาลสมควรแก่การฟื้นฟู อนุรักษ์ เพลงที่ใช้ในพิธีนี้ ต้องใช้เพลงมองกัวลจองโต ไม่นิยมใช้เพลงอื่นชาวสุรินทร์เรียกพิธีกรรมนี้ว่า "พิธีมองกัวลของโต" แปลว่า "ผู้ข้อมือเพื่อสริมงคล" เป็นพิธีรับขวัญแขกเมือง หรือบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในการทำประโยชน์ให้ท้องถิ่น ที่ใช้บ่อยในปัจจุบันคืองานเกษียณอายุราชการ คนโบราณใช้รับขวัญทหารที่กลับจากสงคราม หรือคนที่หายจากการเจ็บป่วยหนัก พิธีแซนการ์ (แต่งงาน) ก็มีการผูกข้อมือเพื่อสริมงคลเช่นกัน จากการประดิษฐ์ทำรำของคุณครูแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เพื่อใช้แสดงในงานบายศรีสู่ขวัญในงานมงคลต่าง ๆ และมีการถ่ายทอดกระบวนการทำให้แก่สถานศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดสุรินทร์ได้นำออกแสดงอีกด้วย (แก่นจันทร์ นามวัฒน์, 2567)

เรือมมองกัวลจองโต เป็นการละเล่นพ้อนรำประกอบพิธีบายศรีสู่ขวัญแต่เดิมเป็นการพ้อนรำพื้นเมืองแบบชาวบ้านไม่มีรูปแบบแน่นอน ต่อมาได้มีการปรับปรุงทำรำและการแต่งกายให้สวยงามขึ้น โดยอาจารย์ภาควิชานาฏศิลป์วิทยาลัยครูสุรินทร์ (สถาบันราชภัฏสุรินทร์) เมื่อปี พ.ศ. 2526 โดยจากการแสดงครั้งแรกของนักศึกษาวิทยาลัยครูสุรินทร์ ได้มองเห็นจุดต่าง ๆ ที่สมควรพัฒนาปรับปรุงให้สมบูรณ์ในด้านความหมายของพิธีกรรม ปรับทำรำทำพื้นเมืองดั้งเดิมผสมผสานกับทำรำตามยุคสมัยให้สวยงามขึ้น เพลงร้องก็ใช้ทำนองกันตรึมแบบเดิมมีเนื้อร้องเป็นภาษาอีสานใต้ (อารีย์ ทองแก้ว, 2549)

โอกาสที่ใช้แสดง

เรือมมองกัวลจองโต ใช้เล่นในทุกโอกาสของงานพิธีบายศรีสู่ขวัญเล่นได้ทั้งในงานมงคลและงานที่ไม่เป็นมงคล ซึ่งถือว่าเป็นการเรียกขวัญ เชิญขวัญให้มาอยู่กับตัว คนขวัญเสียขวัญกระเจิดกระเจิง เจ็บไข้ได้ป่วย ก็ทำพิธีปลอบขวัญ ส่วนในโอกาสมงคลนิยมจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญต้อนรับและแสดงความยินดี ผู้จัดพิธีบายศรีสู่ขวัญและผู้ถูกต้อนรับสู่ขวัญจะมีความสุข มีขวัญกำลังใจที่ดี สร้างความรักความผูกพันขึ้นกับคนในหมู่บ้านนั้นได้เป็นอย่างดี

การแต่งกายของผู้เล่นพ้อนรำ

การแต่งกายผู้พ้อนรำในพิธีมองกัวลจองโต มีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับการแสดงทางวัฒนธรรมและประเพณีที่มีมาแต่โบราณ การเลือกใช้เสื้อผ้า สีส้น และเครื่องประดับถูกออกแบบให้สอดคล้องกับความ

เชื่อ วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ท้องถิ่น โดยแสดงฝ่ายหญิงจะแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองสุรินทร์ คือ ผ้าซิ่นลายโฮล ซึ่งเป็นผ้าทอมือที่มีลวดลายอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสานใต้ โดยเฉพาะผ้าโฮลที่มีชื่อเสียงในกลุ่มชาวเขมรถิ่นไทย ซึ่งนิยมใช้ในการแสดงที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม เช่น การแสดงฟ้อนรำต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ลวดลายของผ้าซิ่นมักสะท้อนถึงความเชื่อเรื่องธรรมชาติ ศาสนา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สวมเสื้อแขนกระบอก นุ่งซิ่นยาวกรอมเท้า มีผ้าสไบเฉียงพาดไหล่แล้วมัดรวมกันด้านขวาและสวมเครื่องประดับเงินหรือประเก้อมเม็ดเงินแท้มีรูปแบบลวดลายต่าง ๆ ของชาวจังหวัดสุรินทร์

ภาพที่ 3 รูปแบบการแต่งกายการแสดงเรือมมงกัวลจองไต

สถานที่แสดง

สถานที่แสดง สำหรับพิธีสู่ขวัญของชาวอีสานใต้ มีความสำคัญทั้งในด้านความเชื่อและความเป็นมงคล พื้นที่เลือกต้องมีความเหมาะสมทั้งในเชิงกายภาพและสัญลักษณ์ เช่น ศูนย์กลางของบ้าน พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือพื้นที่ที่สะดวกสำหรับการประกอบพิธีและสามารถฟ้อนรำได้ บริเวณเหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้พิธีมีความขลังและสำเร็จตามความเชื่อ

วิธีการแสดง

เรือมมงกัวลจองไต แสดงเป็นคู่ ๆ ประมาณ 3-5 คู่จะได้ดูสวยงาม ผู้รำเดินออกมาด้วยลีลาการฟ้อนประกอบทำนองเพลงมงกัวลจองไตบรรเลงโดยใช้วงกันตรึมประกอบการแสดงบทร้องด้วยภาษาไทย-เขมร ผู้แสดงจะมานั่งรอบบายศรี เมื่อรำจบเพลงผู้รำทุกคนจะนำเส้นฝ้ายที่อยู่ในบายศรีไปผูกข้อมือให้แก่ผู้มาร่วมงาน หลังจากนั้นผู้ร่วมงานจะนำเส้นฝ้ายแบ่งกันไปผูกข้อมือกันต่อไป เรือมมงกัวลจองไตมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับ พิธีสู่ขวัญ เสริมสร้างความเป็นมงคลผ่านการแสดง ชาวไทย-เขมร จะนิยมแสดงตลอดทั้งปี แล้วแต่ว่าขณะนั้นจะมีผู้ใดมาเยี่ยมเยียนหรือผู้ใดเกิดความทุกข์ เกิดเหตุไม่ดี ชาวบ้านจะร่วมกันทำพิธีสู่ขวัญได้

ดนตรีประกอบการแสดง

วงกันตรึม เป็นวงดนตรีพื้นเมืองที่นำเอาจังหวะตีโทน โฉะ-คะครึม-ครึม มาเป็นชื่อวงดนตรีเรียกว่า “กันตรึม” ซึ่งหมายถึง โทน นั้นเอง และทำนองของเพลงวงกันตรึม เป็นแม่บทของเพลงพื้นเมืองและการละเล่นพื้นเมืองอื่น ๆ ของจังหวัดสุรินทร์การละเล่นกันตรึม นิยมเล่นในงานมงคลต่าง ๆ เช่น งานแต่ง

โกนจุก บวชนาค หรือเทศกาลงานต่าง ๆ ในสมัยโบราณนั้น งานแต่งงานจะต้องมีวงกันตรึมเล่นกล่อมห่อถึงเวลาตึก จึงถือเป็นประเพณีในการบรรเลงดนตรี

เครื่องดนตรีประกอบด้วย

โทน 1 คู่ ปี่อ้อ 1 เล้า

ปี่ซลั (ปี่ใน) 1 เล้า ฉิ่ง 1 คู่

กรับ 1 คู่ ฉาบ 1 คู่

ผู้เล่นโดยทั่วไปจะมีตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป จะเป็นชายหรือหญิงก็ได้ แต่ส่วนใหญ่เป็นมักเป็นผู้ชาย ส่วนผู้หญิงมักมีหน้าที่ร้องและรำไปตามจังหวะเพลง (สงบ บุญคล้าย, 2522)

ทำนองและจังหวะเพลงมีหลากหลายทำนองแบ่งเป็น

1. ทำนองและจังหวะ เพื่อบทไหว้ครู มีทำนองเพลงสวายจุมเวือต ซเร๊ยซเตีร ซเร๊ยซ กัมป รอย

2. ทำนองและจังหวะใช้บรรเลงขบวนแห่ในงานพิธีต่าง ๆ จะมีทำนองเพลง รัมพาย ตร้อมตุ้ม อันซองซแนญบ เกาะเป็อนเปง อีเกต เกาะกรอก ออกยม พนมซรีวจ

3. ทำนองและจังหวะบรรเลงบนเวทีหรือบรรเลงในปะรำพิธี เรียกว่าทำนองเบ็ดเตล็ด มีทำนองกันตรึม โม่เวญตตึก คมมาแม บทยายต่าง ๆ เช่นอายัยลัมแบ อายัยพิมพวง อายัยกลาย อายัยจ้อ อายัยซารยัง อายัยทหมี่ ชักรวา อมตุกตุง อมตุกทม รัมเปย กันรัญเจก ปการันเจก กระโน้บติงตอง นอรแวกกลาย มงกั้วลจ้องดัย โอละเล้ย จันตี พน็อง จองนารี ฮวงจัมปา ทำนองเรื่อมอันเร ทำนองเรื่อม มะมัวต (สุพรรณิ เหลือบบุญชู, 2529)

ตัวอย่างบทร้องประกอบ

โมเวย ปี่ลึง โมเวย โมเวยปี่ลึง (ภาษาเขมร) มาเถิด ขวัญเอย (ภาษาไทย)

ตาจารย์ เฮา ปี่ลึง ออยโจลโม ออยด้อล เออ..(ภาษาเขมร)

อาจารย์เรียกขวัญเชิญขยับเข้ามาใกล้ (ภาษาไทย)

ก็อม อาลัย เพ็ดพีย ก็อมเนิว ชแง ชริก (ภาษาเขมร)

ไม่ต้องตกอกตกใจ อย่างมัวนั่งเฉย (ภาษาไทย)

โจลโมออยด้อล ตานึงจ้องได (ภาษาเขมร)

ขยับเข้ามาใกล้จะได้เรียกขวัญผูกแขน (ภาษาไทย)

โมปียรัม เรียมปีย เปียม ต้าแล็ก (ภาษาเขมร)

มาไกลจากดงดอน ข้ามฟ้ามหาสมุทร (ภาษาไทย)

ทำรำประกอบการแสดง

กระบวนทำรำเรื่อมมอญกั้วลจองได โดยยึดทำรำที่เป็นแบบแผนเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่สอดคล้องและเหมาะสมกับพิธีกรรมนี้ ดังนั้น เรื่อมมอญกั้วลจองไดในปัจจุบันจึงเป็นการแสดงที่สมบูรณ์ในด้านการความหมายของพิธีกรรมดังในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ท่ารำประกอบการแสดง

ท่าที่	ภาพกระบวนท่ารำ	อธิบายกระบวนท่ารำ
ท่าที่ 1 ท่ารำเดินออกมาแสดงถึงความนอบน้อมและเคารพต่อพิธีกรรม		ท่ารำที่แสดงถึงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพิธีสู่ขวัญและสื่อถึงความนอบน้อมต่อผู้มาร่วมพิธี
ท่าที่ 2 ท่าตั้งฐานเพื่อเปิดทางขวัญที่ไม่บริสุทธิ์ไม่ให้เข้ามาในพิธีสู่ขวัญ		ท่ารำที่เลียนแบบกิริยาของคนที่มาพร้อมขบวนแห่ในประเพณีมงคลต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวช นาคของชาวอีสานได้
ท่าที่ 3 ท่านั่งล้อมบายศรีเป็นวงกลมท่าเคารพบายศรี		ท่ารำมะมืตเป็นการเลียนแบบกิริยาคนในพิธีกรรมมะมืตคือพิธีกรรม เข้าทรงตามความเชื่อของชาวอีสานได้ ท่าที่แสดงออกของคนในพิธีกรรมกำลังหมั่นขันเพื่อเป็นการประทับร่างอันเชิญครูหรือผีปู่ย่ามาประทับร่าง
ท่าที่ 4 ท่าลุกยืนและหมุนรอบตัวแสดงท่ารับขวัญ แล้วนำไปมอบไว้ ณ บายศรี		ท่ารำเดินหมุนรอบบายศรีแสดงการขับไล่สิ่งอัปมงคลให้ออกไปจากพิธีสู่ขวัญแล้วเรียกสิ่งที่ดีสู่มาสู่พิธีอันเป็นมงคล
ท่าที่ 5 ท่าสะเดาะเคราะห์ร้ายให้ออกไป		ท่ารำการปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายสิ่งอัปมงคลที่อยู่ในกายให้ออกไปจากกายและนำสิ่งที่ดีเข้าสู่กาย

ท่าที่	ภาพกระบวนท่ารำ	อธิบายกระบวนท่ารำ
ท่าที่ 6 ท่าแสดงถึงการมีความสมบูรณ์พูนสุขทั่วกายใจ		ท่ารำเชิญสิ่งที่ดีสู่พิธีการและเป็นการอวยพรให้แขกที่มาร่วมงานประสบสุขสวัสดิ์มีสุขภาพแข็งแรง มีความสมบูรณ์ในลาภยศ การงาน
ท่าที่ 7 เป็นท่าอำลาบายศรี		ท่ารำที่เลียนแบบกิริยาของคนที่กำลังผูกข้อมือในพิธีสู่ขวัญท่าที่แสดงการปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายออกจากตัวเพื่อรับสิ่งที่เข้าสู่กาย
ท่าที่ 8 ทานั่งล้อมบายศรีเป็นวงกลม		ท่ารำการอำลาขอบคุณแขกที่มาร่วมงานและถึงแสดงความเคารพต่อพิธีบายศรีสู่ขวัญ

กระบวนท่ารำพื้นเมืองอีสานใต้ที่ได้มีการคิดประดิษฐ์และพัฒนา ฟันฟูขึ้นมาทุกชุดการแสดงจะเป็นท่ารำง่าย ๆ เลียนแบบท่าทางธรรมชาติของชาวบ้านในพิธีกรรม วิถีชีวิตและประเพณีสำคัญ เช่น การจับมือก็จับแบบชาวบ้าน คือเพียงแต่กดนิ้วชี้ลงเท่านั้น ไม่จับเหมือนท่ารำไทยทั่วไปกลายเป็นนาฏยลักษณ์สำคัญของชาวอีสานใต้ต่อการฟ้อนรำต่าง ๆ ยังคงลักษณะเฉพาะนาฏศิลป์แบบพื้นบ้านอีสานใต้ให้ชัดเจนขึ้น เช่น การก้าวเท้า การอ่อนตัว การก้มตัว โนมตัวการตั้งวง การจับแบบอีสานใต้สิ่งเหล่านี้ คือ นาฏยลักษณ์สำคัญของการแสดงของนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานใต้ (แก่นจันทร์ นามวัฒน์, 2567)

บทสรุป

พิธีสู่ขวัญอีสานใต้หรือพิธีมอญกั้วลจองได เป็นพิธีที่สำคัญต่อชีวิตของชาวอีสานใต้ ตั้งแต่การเกิด จนกระทั่งตายเพราะเป็นพิธีสำคัญ เชื่อถือว่าเป็นพิธีกรรมเป็นสิริมงคลเข้าสู่ชีวิต พิธีสู่ขวัญอีสานใต้เป็นประเพณีที่สำคัญในด้านการดำเนินชีวิตเป็นพิธีการสร้างขวัญกำลังใจ มาสู่เจ้าของขวัญ คือ การสู่ขวัญงานแต่งงาน

งานสู่ขวัญงานบวชนาค งานสู่ขวัญขึ้นบ้านใหม่ งานสู่ขวัญในการเลื่อนตำแหน่งในการทำงาน งานสู่ขวัญเกษียณอายุราชการ ทางด้านความมั่นคงทางจิตใจ คือ มีความเชื่อเดียวกันคือการนับถือผี ต่อมาเมื่อพุทธศาสนาเข้ามาเผยแพร่จึงได้ถูกผนวกเข้ากับความเชื่อดั้งเดิมก่อให้เกิดรูปแบบพิธีกรรมที่ผสมผสานคตินิยมของศาสนาพุทธเข้าไว้ด้วยกันและยังตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ การสู่ขวัญคนป่วยและสู่ขวัญในพิธีกรรมการละเล่นปัญจโลกมะมะมืตและมีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชาวอีสานได้

การออกแบบสิ่งทอเชิงสัญลักษณ์จากความเชื่อสู่มงคลชีวิต สร้างสรรค์ให้เกิดผลิตภัณฑ์แฟชั่นที่มีลักษณะที่น่าสนใจและความสัมพันธ์ต่อบริบท ลายเส้นที่เรียบแบนบนโครงสร้างลวดลายที่ถอดแรงบันดาลใจมาจาก เบญ หรือต้นหมากเบ็ง ซึ่งอธิบายถึงหมายความว่า 5 (ขั้น 5) พร้อมด้วยดอกไม้ที่สื่อด้วยดอกบัวตามความเชื่อที่มีนัยมาจากศาสนาพุทธ มีลายเส้นที่สื่อถึงสายสิญจน์ และสายน้ำ (เบญจพร ครุฑกุล, 2565)

การสร้างสรรค์การแสดงฟ้อนสู่ขวัญข้าวคุณลาน ของวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อบวงสรวงบูชาพระแม่โพสพ เป็นการฟ้อนมีลักษณะการแสดงที่สื่อให้เห็นวิถีชีวิต ความเชื่อและประเพณีเรื่องข้าวของชาวอีสาน ซึ่งมีพิธีกรรมบุญคุณลานสู่ขวัญข้าว ด้วยความศรัทธาในคุณประโยชน์และบุญคุณของข้าว ประเพณี "บุญบายศรีสู่ขวัญข้าวคุณลาน" ถือว่าเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (ทัศนีย์ ศิวบรรวัฒนา, 2560)

นาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานใต้และนาฏยลักษณ์ ถือว่าเป็นมรดกที่ชาวบ้านในท้องถิ่นได้สั่งสมสืบทอดปรับเพื่อตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป มีวิธีการสืบทอดแบบชาวบ้านโดยเรียนรู้แบบซึมซับ ด้วยการฟ้อนหรือการละเล่นพื้นบ้านเกิดจากธรรมชาติ เกิดจากความเชื่อ เกิดจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่หรือการสะท้อนภาพสังคมที่ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มปะทะสังสรรค์กันหรือเกิดจากการรับวัฒนธรรมของชาติอื่นมาปรับใช้ เหล่านี้ล้วนมีวิธีการในการสืบทอดในรูปแบบต่าง ๆ ดังกล่าว เพราะการฟ้อน การละเล่นในยุคดั้งเดิมมีจุดมุ่งหมายหลัก ๆ เพื่อเซ่นไหว้ บูชาผี พิธีสู่ขวัญและเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดหลังจากทำงานเหน็ดเหนื่อยมาตลอดปี จึงมีการจัดงานเฉลิมฉลองการเก็บเกี่ยว แต่ละกลุ่มชนจะหาวิธีสร้างความสุขให้กับตนเองและกลุ่มด้วยวิธีต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มชนชาวอีสานใต้ส่วนมีภาษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่เรียกว่าภาษาเขมรถิ่นไทยที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศเพื่อนบ้าน

จากปัจจัยทางด้านภาษาที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศเพื่อนบ้าน นิยมเรียกการแสดง หรือการฟ้อนรำ เป็นภาษาอีสานได้ว่า เรือม การฟ้อน-เต้น ประกอบการเสียงดนตรีการฟ้อน-เต้นดังกล่าวมีมาก่อนการนับถือศาสนา รูปแบบขั้นตอนของพิธีกรรมคล้ายคลึงกันการฟ้อน-เต้น และการบรรเลงดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมที่ขาดไม่ได้ ลักษณะการฟ้อนเต้นไม่ได้เน้นที่ความสวยงามของท่ารำ หรือความไพเราะของเสียงดนตรี แต่เน้นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติมากกว่าคอยชม กล่าวคือ การฟ้อน-เต้นในพิธีกรรมที่จัดขึ้นของแต่ละกลุ่มชนจะให้คนในกลุ่ม หรือในหมู่บ้านมาร่วมฟ้อนเต้นได้เพราะเป็นกิจกรรมของการศรัทธาในเรื่องความเชื่อร่วมกันของคนทั้งกลุ่มไม่มีแบบแผนในกระบวนท่าฟ้อนให้เห็นชัดเจน แต่จะฟ้อน-เต้นตามอารมณ์ความรู้สึกที่เปลี่ยนผ่านความเชื่อว่าเป็นความต้องการของเทพ

เรือมมองกัวลองได มีการสื่อความหมายด้วยกระบวนท่ารำ การแต่งกาย ดนตรีและบทร้องนิยมแสดงในงานรื่นเริง งานประเพณี งานเทศกาลสำคัญ รวมถึงสะท้อนลักษณะนิสัยรักสนุกสนานออกมาในรูปแบบของการฟ้อนรำอย่างเห็นได้ชัด ของชาวบ้านตามประเพณีปฏิบัติใช้เป็นเครื่องหมายแห่งความสามัคคีและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน มีลักษณะเรียบง่ายสอดคล้องกับวิถีชีวิตของบริบทของชุมชน กลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

บทความวิชาการฉบับนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ร่วมด้านนาฏกรรม ดนตรี การแต่งกาย ในเพลงพื้นบ้านกันตรึม เป็นนโยบายสำคัญที่จะเชื่อมกับความเชื่อประเพณีอื่น ๆ ของอีสานใต้ เพราะจะช่วยให้สามารถเห็นความเชื่อมโยงในอดีตของชาวไทย-เขมร และเป็นการค้นหาหรือฟื้นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เดิมที่เกือบจะสูญหายเพื่อสร้างความเข้มแข็งและเป็นพลังต่อการรักษาทรัพยากรหรือเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว จะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ความเข้าใจจะส่งผลให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศ และความร่วมมือในระดับมหภาคต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งแก้ว อัตถากร. (2523). *ลักษณะพิธีกรรมในสังคมไทย* ไทยศึกษา. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- แก่นจันทร์ นามวัฒน์. (2567, 26 พฤษภาคม). ผู้ประดิษฐ์ทำรำเรียมมอญกั้วลจองได. *สัมภาษณ์*.
- เครือจิต ศรีบุญนาถ. (2534). *การฟ้อนรำของชาวไทยเขมรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม).
- ทัศนีย์ ศิวบรรพจน์. (2560). *ฟ้อนสู่ขวัญข้าวคุณลาน พัฒนาการจากบุญคุณ ลานปราสาทข้าว*. กาสินธุ์: วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- ธีรา นันโท. (2544). *มงคลไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัทสหธรรมิก.
- เบญจพร ครุฑกุล. (2565). *สิ่งทอเชิงสัญลักษณ์จากความเชื่อสู่มงคลชีวิต*. (วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ประไพ เจริญบุญ. (2540). *การผสมผสานวัฒนธรรมชาวไทย-ลาวและชาวไทย-เขมร ในพิธีมอญกั้วลจองไดที่บ้านตม อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม).
- สงบ บุญคล้าย. (2522). *การละเล่นอีสานใต้ (บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ)*. บุรีรัมย์: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม จังหวัดบุรีรัมย์.
- สาร สารทัศนันทน์. (2540). *พิธีสู่ขวัญและคำสู่ขวัญโบราณอีสาน ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: การศาสนา กรมการศาสนา.
- สุพรรณิ เหลือบุญชู. (2529). *ดนตรีศึกษา*. สุรินทร์: วิทยาลัยครูสุรินทร์.
- สุเมธ เมธาวิทยานุกูล. (2532). *สังกับพิธีกรรม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อารีย์ ทองแก้ว. (2549). *วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์*. อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซ็ท.